

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО

Методичні вказівки до виконання самостійної роботи
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини»
галузі знань 29 Міжнародні відносини
спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
денної та заочної форм навчання

Луцьк 2024

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ

Директор бібліотеки _____ Н. ПОЛІЩУК

Рекомендовано до видання вченою радою факультету бізнесу та права ЛНТУ, протокол №__ від «___» _____ 2024 року.

Голова вченої ради факультету бізнесу та права
_____ Л.Л. КОВАЛЬСЬКА

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри права ЛНТУ, протокол № _____ від « _____ » _____ 2024 року.

Завідувач кафедри права _____ В.В. АНІЩУК

Укладач: _____ Н.Ю. ЩЕРБІЮК, кандидат юридичних наук, доцент кафедри права ЛНТУ.

Рецензент: _____ А.М. ЗЕМКО, кандидат юридичних наук, професор кафедри права ЛНТУ.

Відповідальна за випуск: _____ Н.Ю. ЩЕРБІЮК, кандидат юридичних наук, доцент кафедри права ЛНТУ.

М58 **Міжнародне право** [Текст]: методичні вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 Міжнародні відносини спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини денної та заочної форм навчання / уклад. Н.Ю.Щербюк. Луцьк: Луцький НТУ, 2024. 38 с.

Видання містить методичні вказівки до виконання самостійної роботи відповідно до діючої програми курсу «Міжнародне право», а також завдання для самостійного опрацювання, вимоги до індивідуального завдання, ключові поняття і терміни, нормативно-правові акти та спеціальну літературу.

© ЩЕРБІЮК Н.Ю., 2024

ЗМІСТ

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО».....	4
ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ.....	6
СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ.....	7
ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК.....	16
ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ І ПЕРЕВІРКИ ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ...	23
ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ.....	31
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	34

МЕТА І ЗАВДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНЕ ПРАВО»

«Міжнародне право» є однією із навчальних дисциплін, предметом вивчення якої є закономірності розвитку, особливості міжнародних публічних і приватних відносин умовах сучасності.

Нині значення дисципліни «Міжнародне право» особливо зростає, оскільки сучасний розвиток будь-яких держав, їх законодавства та практики його застосування неможливо уявити без їх постійних взаємовідносин між собою у різних сферах, без участі в діяльності тих чи інших міжнародних організацій. За своїм змістом міжнародне право виражає існуюче протиріччя між прагненнями міжнародного співтовариства загалом і бажанням окремих держав зміцнити свій суверенітет. Таким чином, головною метою та завданням міжнародного права є урегулювання необхідної взаємозалежності держав без порушення їх незалежності.

Мета вивчення дисципліни: ознайомлення студентів з особливостями, основними поняттями, інститутами та галузями сучасного міжнародного права; надання знань основних положень норм міжнародного права, які регулюють політичні, економічні, соціальні, гуманітарні та інші міжнародні відносини.

Завдання вивчення дисципліни. Основні завдання даного курсу полягають у формуванні у студентів: певних загальнотеоретичних знань про міжнародне публічне та приватне право; навичок роботи з міжнародними договорами, іншими міжнародними актами, справами міжнародних арбітражів; спроможності надавати оцінку сучасним міждержавним відносинам у світлі міжнародного права, особливо в контексті євроінтеграційних прагнень України.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студенти повинні **знати:** основні тенденції розвитку сучасного міжнародного права; основні компоненти міждержавної системи; джерела міжнародного публічного права; джерела міжнародного приватного права; основні принципи міжнародного права; особливості співвідношення міжнародного і національного права; загальну характеристику суб'єктів міжнародного права; галузі нормативного регулювання міжнародного права.

Вміти: користуватися міжнародно-правовими джерелами; застосовувати положення міжнародних договорів з участю України; тлумачити норми міжнародних договорів України з метою розв'язання спірних правових ситуацій, що виникають у процесі міжнародного спілкування; характеризувати національне законодавство з точки зору його відповідності міжнародному праву; визначати основні тенденції розвитку сучасного міжнародного права.

Комунікація: студенти повинні доносити до фахівців у сфері права і іншої аудиторії правничу інформацію, проблеми, що існують у правозастосовній діяльності, застосовувати власний досвід та аргументацію; збирати, інтерпретувати та застосовувати дані, отриманні під час опанування дисципліни.

Відповідальність та автономія: студенти повинні бути спроможні формувати власні судження, що враховують соціальні, наукові та етичні аспекти; мати здатність продовжувати навчання зі значним ступенем автономії.

«Міжнародне право» як навчальна дисципліна відрізняється від інших своєю складною термінологічною мовою, великим обсягом матеріалу, що підлягає вивченню. Це вимагає від студентів підвищеної уваги до його змісту та структури, поглиблення їх творчої активності та самостійності при засвоєнні основних розділів курсу.

Дисципліна вивчається протягом одного семестру. Оволодіння знаннями відбувається у формі лекцій, семінарських занять, індивідуальних і групових консультацій для студентів, виконання студентами самостійних завдань.

Основною метою самостійної роботи студентів є більш глибоке, всебічне оволодіння матеріалом з тієї чи іншої теми, розвиток в них навичок роботи з нормативним матеріалом, а також вміння узагальнювати теоретичний матеріал, поєднувати його із практичним застосуванням знань при вирішенні ситуаційних задач

на семінарських заняттях; готувати доповіді, реферати та інші матеріали, необхідні для належного засвоєння предмета навчальної дисципліни, а також для розвитку сталих вмінь засвоєння, аналізу і використання інформації у сфері міжнародного права.

Ця робота включає:

1) самостійне вивчення джерел, у тому числі нормативно-правових актів і практики їх застосування із фіксацією опрацьованого матеріалу у робочому зошиті;

2) підготовку до поточного і модульного контролю (шляхом вирішення тестових завдань);

3) підготовку до екзамену.

Пропоновані методичні вказівки допоможуть раціональніше використовувати час при самостійному вивченні дисципліни.

Самостійна робота здобувача освіти є одним із способів активного, цілеспрямованого набуття нових для нього знань та умінь; є основою його підготовки як фахівця, забезпечує набуття прийомів пізнавальної діяльності, інтерес до творчої роботи, вирішення наукових та практичних завдань.

Самостійна робота є формою індивідуальної позааудиторної роботи здобувача освіти, метою якого є самостійне засвоєння частини програмного матеріалу, систематизація, поглиблення, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань, розвиток навичок самостійної роботи.

Самостійну роботу здобувач освіти може виконувати у бібліотеці, лабораторіях, комп'ютерних класах тощо. Виконання здобувачем освіти самостійної роботи передбачає, за необхідності, отримання консультацій та/або допомоги відповідного фахівця. Навчальний матеріал для самостійної роботи виноситься на поточний і підсумковий контроль разом з навчальним матеріалом, який опрацьовувався під час проведення аудиторних занять.

Основні види самостійної роботи здобувача освіти: опрацювання навчального матеріалу, пошук інформації в бібліотеках, мережі Інтернет, використання баз даних інформаційно-пошукових та довідникових систем; підготовка до аудиторних занять, опрацювання інструкцій і методичних рекомендацій; підготовка доповідей, рефератів; виконання індивідуальних завдань; самооцінювання знань і умінь; наукова робота (написання наукової публікації, тез доповідей, есе тощо) тощо.

Питання та завдання самостійної роботи формуються на початку викладання навчальної дисципліни залежно від мети наукових досліджень здобувача освіти та його індивідуального навчального плану.

Кількість годин самостійної роботи здобувача – денна форма 75 год., заочна – 106 год.

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

№ з/п	Назва теми	Кількість годин д.ф.н/з.ф.н
Змістовий модуль 1 Загальна характеристика інститутів міжнародного права		
1	Тема 1. Правова інтеграція як основа євроінтеграції: основні поняття	3/5
2	Тема 2. Світова глобалізація	3/5
3	Тема 3. Міжнародне право: поняття і система	4/5
4	Тема 4. Норми, принципи та джерела міжнародного права	4/6
5	Тема 5. Суб'єкти міжнародного права	4/6
6	Тема 6. Міжнародно-правове визнання і правонаступництво	4/5
7	Тема 7. Територія у міжнародному праві	4/5
8	Тема 8. Міжнародні договори: сутність, порядок ратифікації і застосування. Імплементация норм міжнародних договорів.	4/5
9	Тема 9 Право міжнародних організацій	4/6
10	Тема 10 Відповідальність у міжнародному праві	4/6
Змістовий модуль. 2 Окремі галузі правового регулювання міжнародного права		
11	Тема 11. Право міжнародної безпеки	3/5
12	Тема 12. Мирні засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів	3/5
13	Тема 13. Право зовнішніх зносин	3/5
14	Тема 14. Міжнародне право захисту прав людини	4/5
15	Тема 15. Міжнародно-правові аспекти громадянства	4/6
16	Тема 16. Міжнародн-правова регламентація збройних конфліктів	4/5
17	Тема 17. Співробітництво держав у боротьбі із злочинністю	4/5
18	Тема 18. Міжнародне морське право	4/5
19	Тема 19. Міжнародне повітряне право	4/5
20	Тема 20. Міжнародне космічне право	4/6
	РАЗОМ:	75/106

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1 «Загальна характеристика інститутів міжнародного права»

Тема 1: Правова інтеграція як основа євроінтеграції: основні поняття

Мета: Засвоїти поняття європейської інтеграції як загальносвітового явища. Визначити місце правової інтеграції у процесі євроінтеграції. Проаналізувати інтеграційні процеси у світі на різних історичних періодах розвитку суспільства і, держави та права.

Питання:

1. Теоретичні школи вивчення європейської інтеграції.
2. Федералістська концепція євроінтеграції (Західноєвропейський федералізм).
3. Комунікаційний підхід вивчення європейської інтеграції.
4. Неофункціоналістський аналіз політичної інтеграції.
5. «Батьки» європейської інтеграції.
6. Визначення поняття «інтеграція» та її види.
7. Місце правової інтеграції у процесі євроінтеграції.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Тема 2: Світова глобалізація

Мета: Визначити глобалізацію як процес посилення взаємозв'язків і взаємозалежності країн та народів. Дослідити етапи та історичні передумови (Великі географічні відкриття, розвиток світової торгівлі, індустріалізація, інформаційна революція).

Питання:

1. Глобальні проблеми сучасності.
2. Поняття глобалізації.
3. Причини формування глобалізаційних процесів у світі і Європі.
4. Ознаки глобалізації. Види глобалізації.
5. «Плюси» і «мінуси» глобалізації.
6. Відмінність між глобалізацією, інтернаціоналізацією та регіоналізацією.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Тема 3: Міжнародне право: поняття і система

Мета: Вивчити та проаналізувати загальні поняття про міжнародне право, його систему. Вміти розрізняти міжнародне приватне і міжнародне публічне право.

Питання:

1. Поняття міжнародного права.
2. Предмет міжнародного права.
3. Особливості міжнародного права.
4. Міжнародне право як особлива правова система.
5. Міжнародне публічне право.
6. Міжнародне приватне право.
7. Об'єкт та функції міжнародного права.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 4: Норми, принципи та джерела міжнародного права

Мета: Визначити, які існують норми міжнародного права, їх зміст та значення. Надати характеристику принципів міжнародного права.

Питання:

1. Загальна характеристика норм міжнародного права.
2. Класифікація норм міжнародного права.
3. Поняття та особливості принципів міжнародного права.

4. Характерні риси і зміст основних принципів міжнародного права.
5. Джерела міжнародного права.
6. Кодифікація норм міжнародного права.
7. Реалізація (застосування) норм міжнародного права.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 5: Суб'єкти міжнародного права

Мета: Визначити основних суб'єктів міжнародного права. Проаналізувати правосуб'єктність учасників міжнародно-правових відносин.

Питання:

1. Поняття суб'єкта міжнародного права.
2. Держави як основні суб'єкти міжнародного права.
3. Постійно-нейтральна держава.
4. Особливості правосуб'єктності державоподібних утворень.
5. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, які борються за незалежність.
6. Особливості правосуб'єктності міжнародних організацій.
7. Правосуб'єктність індивідів і транснаціональних компаній.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 6: Міжнародно-правове визнання і правонаступництво

Мета: Проаналізувати політико-правовий інститут, що має велике значення для міжнародної легітимності.

Питання:

1. Характеристика терміну «правонаступництво».
2. Поняття міжнародно-правового визнання.
3. Форми міжнародно-правового визнання.
4. Види міжнародно-правового визнання.
5. Поняття і види міжнародного правонаступництва.
6. Політична легітимність і суверенітет.
7. Відмінність між визнанням і правонаступництвом.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 7: Територія у міжнародному праві

Мета: Засвоєння базових понять, правил, за якими міжнародне право регулює їх статус суб'єктів міжнародного права з огляду на категорію «територія».

Питання:

1. Визначення поняття «суверенітет» і його зв'язок з територією держави.
2. Склад державної території (Сухопутна територія. Внутрішні води. Територіальне море. Повітряний простір над сушею та водами держави. Надра).
3. Поняття території в міжнародному праві.
4. Державна територія, державні кордони.
5. Зміна державної території.
6. Міжнародно-правовий режим Арктики.
7. Міжнародно-правовий режим Антарктики.
8. Міжнародно-правовий режим рік і озер.
9. Територіальні спори і претензії.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 8: Міжнародні договори: сутність, порядок ратифікації і застосування. Імплементация норм міжнародних договорів

Мета: Вивчити поняття і особливості міжнародних договорів.

Питання:

1. Система права міжнародних договорів.
2. Укладання та згода на обов'язковість міжнародного договору.
3. Форма і структура міжнародного договору.
4. Недійсність міжнародного договору.
5. Застосування та забезпечення виконання міжнародного договору.
6. Тлумачення міжнародних договорів.
7. Припинення та призупинення дії міжнародних договорів.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Тема 9: Право міжнародних організацій

Мета: Проаналізувати діяльність міжнародних організацій, визначити мету їх діяльності і місце на світовій арені.

Питання:

1. Міжнародні організації як суб'єкти міжнародного права.
2. Міжнародні конференції.
3. Особливості юридичної природи міжнародних організацій.
4. Зміст і характер правосуб'єктності міжнародних організацій.
5. Правові засади членства в міжнародних організаціях.
6. ООН як провідна міжнародна організація в світі. Спеціалізовані установи ООН.
7. Регіональні міждержавні організації.
8. Міжнародні неурядові організації як міжнародні організації особливого типу.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 10: Відповідальність у міжнародному праві

Мета: Вивчити поняття, ознаки та види міжнародно-правової відповідальності, види санкцій, що застосовуються до порушників норм міжнародного права.

Питання:

1. Поняття та види міжнародно-правової відповідальності.
2. Міжнародні правопорушення.
3. Політична відповідальність як різновид міжнародно-правової відповідальності.
4. Міжнародні санкції.
5. Матеріальна відповідальність у міжнародному праві.
6. Міжнародні злочини.
7. Тероризм та засоби протидії йому.
8. Обставини звільнення від відповідальності та міжнародно-правові санкції.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 11: Право міжнародної безпеки

Мета: Визначити основні принципи міжнародної безпеки. Навчитися визначати роль і місце національної безпеки як складової міжнародної. Засвоїти базові поняття, принципи та механізми, які регулюють забезпечення миру і безпеки у світі.

Питання:

1. Поняття права міжнародної безпеки. Міжнародні безпекові організації.
2. Колективна безпека та миротворчість.
3. Суб'єкти і механізми забезпечення міжнародної безпеки.
4. Основні принципи міжнародної безпеки.
5. Роззброєння та контроль над озброєннями.
6. Сучасні виклики міжнародній безпеці (Тероризм та екстремізм. Гібридні війни. Кіберзагрози.)

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Тема 12: Мирні засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів

Мета: Ознайомитися із системою мирних засобів і механізмів вирішення міжнародних конфліктів і суперечок.

Питання:

1. Поняття міжнародного конфлікту.
2. Види міжнародних конфліктів.
3. Становлення в міжнародному праві зобов'язання мирного вирішення міжнародних спорів.
4. Поняття про міжнародний спір.
5. Мирні засоби вирішення міжнародного спору.
6. Дипломатичні засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів.
7. Правові засоби вирішення міжнародних спорів.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 13: Право зовнішніх зносин

Мета: Вивчити систему норм, які регулюють діяльність держав та інших суб'єктів у сфері міжнародних відносин.

Питання:

1. Правила про встановлення та підтримання дипломатичних, консульських, економічних та інших відносин.
2. Вступ до права зовнішніх зносин. Основні напрями зовнішніх зносин.
3. Джерела зовнішніх зносин (Віденська конвенція про дипломатичні зносини 1961 р. Віденська конвенція про консульські зносини 1963 р. Віденська конвенція про спеціальні місії 1969 р. Конвенція про привілеї та імунітети ООН 1946 р. Статути міжнародних організацій. Двосторонні та багатосторонні угоди між державами).
4. Кодифікація права зовнішніх зносин та законодавство України.
5. Закордонні органи зовнішніх зносин.
6. Загальні положення дипломатичного права.
7. Дипломатичний протокол і церемоніал.
8. Дипломатичні привілеї та імунітети.
9. Консульське право: поняття, зміст та принципи.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 14: Міжнародне право захисту прав людини

Мета: Вивчити універсальні стандарти прав людини та які існують механізми захисту.

Питання:

1. Права людини.
2. Поняття, функції та принципи міжнародного захисту прав людини та основних свобод
3. Історія розвитку та становлення прав людини.
4. Розвиток концепції прав людини в XX столітті.
5. Класифікація прав людини.
6. Основні джерела міжнародного захисту прав людини та основних свобод.
7. Універсальні міжнародні інституційні механізми захисту прав людини.
8. Регіональні інституційні механізми захисту прав людини.
9. Європейський Суд з прав людини.
10. Екстрадиція: сутність і підстави.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 15: Міжнародно-правови аспекти громадянства

Мета: Дослідити сутність інституту громадянства, що має значення для визначення правового статусу особи в різних країнах та у відносинах між державами.

Питання:

1. Роль міжнародного права у регулюванні правового становища населення.
2. Громадянство як основа правового статусу людини і громадянина. Інститут громадянства у міжнародному праві.
3. Заборона свавільного позбавлення громадянства.
4. Міжнародно-правові проблеми громадянства.
5. Підданство: нормативні підстави регулювання.
6. Правовий статус біженців та іноземців за міжнародним правом.
7. Множинне громадянство.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

«Окремі галузі правового регулювання міжнародного права»

Тема 16: Міжнародно-правова регламентація збройних конфліктів

Мета: Дослідити сутність регламентації правової регламентації збройних міжнародних конфліктів. Визначити засоби їх подолання та припинення.

Питання:

1. Значення міжнародного права у період збройних конфліктів.
2. Міжнародний комітет Червоного Хреста.
3. Війна та військова окупація.
4. Правовий статус військових та цивільного населення під час збройних конфліктів.
5. Міжнародно-правова регламентація закінчення військових дій і стану війни (воєнного стану).

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Тема 17: Співробітництво держав у боротьбі із злочинністю

Мета: Дослідити міжнародно-правові механізми, через які держави взаємодіють для запобігання та переслідування злочинів, що мають транскордонний характер.

Питання:

1. Поняття міжнародної боротьби із злочинністю.
2. Боротьба зі злочинами міжнародного характеру.
3. Злочини за загальним міжнародним правом.
4. Підстави та принципи міжнародного (міждержавного) співробітництва.
5. Співробітництво держав на рівні двосторонніх угод, яке здійснюють відомства правоохоронних структур.
6. Міжнародні карні суди.
7. Міжнародний трибунал.
8. Боротьба із кіднепінгом: основні поняття.
9. Екстрадиція: сутність і підстави.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

Тема 18: Міжнародне морське право

Мета: Ознайомитися із галуззю міжнародного права, яка регулює правовий статус морських просторів, використання морів і океанів, а також права та обов'язки держав у Світовому океані.

Питання:

1. Міжнародне морське право та його джерела.
2. Правовий режим внутрішніх морських вод.

3. Територіальне море.
4. Прилегла зона. Відкрите море та виключна (морська) економічна зона.
5. Поняття континентального шельфу.
6. Міжнародний район морського дна.
7. Міжнародні протоки та канали.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Тема 19: Міжнародне повітряне право

Мета: Ознайомитися із міжнародними правилами та нормами, які визначають порядок використання повітряного простору та регулювання міжнародних авіаційних відносин.

Питання:

1. Поняття, предмет і джерела міжнародного повітряного права. Принципи міжнародного повітряного права.
2. Поняття і види міжнародних повітряних сполучень.
3. Правове регулювання міжнародних польотів над і в межах державної території.
4. Правове регулювання польотів поза межами державної території.
5. Чиказька конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р.
6. Комерційні права («свободи повітря») при міжнародних повітряних перевезеннях (свобода повітря).
7. Правовий режим повітряного простору.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації

Тема 20: Міжнародне космічне право»

Мета: Ознайомитися із правилами, що регулюють використання космічного простору, космічних об'єктів та діяльність держав і приватних суб'єктів у космосі.

Питання:

1. Міжнародне космічне право.
2. Принципи міжнародного космічного права.
3. Поняття і джерела космічного права. Міжнародні договори у сфері космічного права.
4. Космічний простір і небесні тіла.
5. Правовий режим космічних об'єктів.
6. Правовий статус космонавтів.
7. Правові форми співробітництва держав у космосі.
8. Міжнародно-правова відповідальність у зв'язку з діяльністю в космічному просторі.

Література: згідно орієнтовного переліку рекомендованих джерел інформації.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ЗДОБУВАЧА ОСВІТИ

Система оцінювання знань здобувача освіти з виконання самостійної роботи здійснюється шляхом проведення кредитно-модульних контрольних заходів, які включають:

Форма контролю	Форма представлення	Об'єкти контролю	Результат
Оцінювання результатів виконання самостійної роботи	письмова та/або електронній формі відповідно до рекомендованих вказівок та пропонованого варіанту	Пізнавальна діяльність, їх творчість, аналітичність, критичність і самостійність; формування навичок первинної обробки інформації, роботи із документами; уміння узагальнювати та інтегрувати отриману інформацію; робота із першоджерелами; рівень оволодіння навичками самостійної роботи тощо	Оцінка за 100-бальною шкалою згідно з критеріями виконання теоретичного або практичного завдання

КРИТЕРІЇ, ФОРМИ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Видами оцінювання навчальних досягнень здобувача освіти є поточний та підсумковий контролю. 100 балів може отримати здобувач освіти за виконання конкретних завдань за кожним із видів контролю.

Перед початком вивчення навчальної дисципліни здобувача освіти повинні ознайомити із тривалістю вивчення навчального матеріалу (кількість занять); кількістю й тематикою обов'язкових робіт, термінами їх проведення; умовами оцінювання.

Поточний контроль – оцінювання роботи здобувача освіти під час проведення аудиторних занять, тематичних робіт, самостійної роботи (оцінюється в балах, максимальний – 100 балів).

Об'єкт поточного контролю – процес встановлення рівня досягнень програмних результатів в оволодінні змістом предмету, уміннями та навичками.

Поточне оцінювання здійснюється у процесі вивчення тем навчальної дисципліни. Його основними завданнями є: встановлення й оцінювання рівнів розуміння і первинного засвоєння окремих елементів змісту теми, встановлення зв'язків між ними та засвоєним змістом попередніх тем, закріплення знань, умінь і навичок.

Критерії оцінки теоретичних завдань:

90–100 балів отримує здобувач освіти, який повно та ґрунтовно розкриває теоретичне питання; вільно висловлює власні думки і відчуття; визначає програму особистої пізнавальної діяльності; самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особисту позицію щодо них; переконливо аргументує відповіді на додаткові питання;

85–89 балів отримує здобувач освіти, який розкриє теоретичне питання з неточностями; припускається окремих незначних помилок, але самостійно виправляє їх; оцінює окремі нові факти, явища, ідеї; обґрунтовує та аргументує свою думку;

75–84 балів отримує здобувач освіти, який відтворює значну частину теоретичного матеріалу; виявляє знання і розуміння основних положень; припускається помилок, серед яких є суттєві, виправляє їх з допомогою викладача; неповно обґрунтовує власну думку;

65–74 балів отримує здобувач освіти, який правильно визначає сутність питання, але недостатньо або поверхнево розкриває більшість його окремих положень і допускає

при цьому помилки, які частково впливають на загальне розуміння проблеми;

60–64 балів отримує здобувач освіти, який володіє теоретичним матеріалом на рівні фрагментів, що становлять незначну його частину; частково та поверхово розкриває лише окремі положення питання; допускає значних суттєвих помилок, котрі значно вплинули на загальне розуміння проблеми;

35–59 балів отримує здобувач освіти, який володіє теоретичним матеріалом на елементарному рівні засвоєння, викладає його уривчастими реченнями; не дає відповіді на додаткові питання (навіть з допомогою викладача);

0–34 балів отримує здобувач освіти, який володіє теоретичним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів або взагалі не дає відповіді на питання.

Критерії оцінки практичних завдань:

90–100 балів отримує здобувач освіти, який застосовує системні знання практичного матеріалу, передбачені навчальною програмою;

85–89 балів отримує здобувач освіти, який застосовує узагальнені знання практичного матеріалу, передбачені навчальною програмою;

75–84 балів отримує здобувач освіти, який виконує практичні завдання в цілому правильно, але з незначними неточностями;

65–74 балів отримує здобувач освіти, який припускається помилок через недостатнє розуміння програмного матеріалу;

60–64 балів отримує здобувач освіти, який припускається значних помилок; виконання завдань викликає значні труднощі; потребує допомоги викладача;

35–59 балів отримує здобувач освіти, який має фрагментарні знання щодо виконання практичного завдання.

0–34 балів отримує здобувач освіти, який не може виконати практичні завдання.

Критерії оцінки тестових завдань:

90–100 балів отримує здобувач освіти, який вирішив більше, чим 90% із запропонованого набору тестових завдань;

85–89 балів отримує здобувач освіти, який вирішив 85-89% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності;

75–84 балів отримує здобувач освіти, який вирішив 75-84% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності;

65–74 балів отримує здобувач освіти, який вирішив 65-74% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності;

60-64 балів отримує здобувач освіти, який вирішив 60-64% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності;

35–59 балів отримує здобувач освіти, який вирішив 35-59% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності;

0–34 балів отримує здобувач освіти, який вирішив менше, аніж 34% із запропонованого набору тестових завдань різного рівня складності.

Модульний контроль – це оцінювання засвоєння здобувачем освіти навчального матеріалу, винесеного на цей контрольний захід (оцінюється в балах, максимальний – 100 балів). Об'єкт модульного контролю – тестові завдання різного рівня складності.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену у терміни, передбачені графіком освітнього процесу, і оцінюється за 100-бальною шкалою.

Критерії підсумкового оцінювання:

90–100 балів отримує здобувач освіти, який вільно володіє програмним обсягом матеріалу, виявляє і демонструє особисті творчі здібності, вміє самостійно здобувати нові знання, демонструє ґрунтовні знання, вміння та практичні навички; без допомоги вміє викладача знаходити та опрацьовує необхідну інформацію, використовувати набуті знання і вміння для прийняття рішень у нестандартних ситуаціях, переконливо аргументує відповіді, вміє використовувати методи наукового обґрунтування власних рішень,

самостійно розкриває власні обдарування й нахили.

85–89 балів отримує здобувач освіти, який вільно володіє програмним обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує завдання (вправи і задачі тощо) у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна, вміє обґрунтувати на аргументувати свою думку.

75–84 балів отримує здобувач освіти, який вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому, самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати окремі аргументи для підтвердження думок.

65–74 балів отримує здобувач освіти, який відтворює значну частину теоретичного матеріалу, демонструє знання і розуміння основних положень з допомогою викладача може поверхнево відтворювати і аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.

60–64 балів отримує здобувач освіти, який володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні або володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

35–59 балів отримує здобувач освіти, який володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

0–34 балів отримує здобувач освіти, який володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.

Шкала оцінювання:

<i>За шкалою ЛНТУ</i>	<i>За національною шкалою</i>	<i>За шкалою ECTS</i>
90–100	Відмінно	A (відмінно)
85–89	Добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Міжнародне право» визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Модуль (7 семестр)

	Поточний контроль		Модульний контроль		Підсумковий контроль	Підсумкова оцінка
	Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Екзамен		
Вагові коефіцієнти	40%	30%	30%	-	100%	
Максимальна кількість балів (за 100-бальною шкалою)	100	100	100	-	100	

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

А

Агреман (фр. *agrement* – згода) – попередня згода держави на прийняття певної особи як глави дипломатичного представництва іншої держави.

Агресія – це злочин проти миру, який полягає у тому, що особа, яка є керівником, активно бере участь або віддає наказ про планування, підготовку, початок чи проведення агресії, яка здійснюється державою.

Анексія (лат. *annexio*, від *annexus* – приєднаний) – насильницьке приєднання (захват) всій або частини території іншої держави або народу, насильницьке встановлення державного кордону.

Анклав – це частина території однієї держави, оточена з усіх сторін сухопутною територією інших держав і яка не має морського берега.

Антарктика - це материк Антарктида, розташований навколо Південного полюса Землі, що обмежений із півночі 60* південної широти і включає прилягаючі до нього шельфові льодовики, острови і прилягаючі моря.

Апартеїд – політика расової дискримінації та сегрегації, що передбачає позбавлення або істотне обмеження політичних, соціально-економічних і громадянських прав якоїсь групи населення аж до її територіальної ізоляції та геноциду

Апатризм (аполітизм) – це правовий стан особи, який характеризується відсутністю будь-якого громадянства.

Арктика - це частина земної кулі з умовним центром (Північним полюсом), до складу якої входять води Північного Льодовитого океану і його морів, а також ділянки суші Європи, Азії й Америки.

Арктична рада – міжнародна регіональна організація, покликана сприяти співробітництву в галузі охорони навколишнього середовища й забезпечення сталого розвитку приполярних районів.

Архіпелаг - це група островів, розташованих близько один до одного і які мають спільне походження.

Б

Без'ядерна зона – це різновид часткової демілітаризації. Це особливий, встановлений договором правовий режим визначеної території, просторової сфери та космічного тіла, згідно з яким там забороняються виробництво, випробування, розміщення, зберігання ядерної зброї, розміщення обладнання та установок для його обслуговування, створення військових баз для доставки та розміщення на них ядерної зброї та його носіїв.

Біженець – це особа, яка в силу обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідування у зв'язку з расовою чи релігійною приналежністю, громадянством, політичними переконаннями знаходиться поза межами країни свого громадянства і не може або не хоче користуватися захистом цієї країни.

Блокада — військова, політична або економічна ізоляція певної держави (або її частини, групи держав, їх збройних сил), насильницьке порушення її зовнішніх зв'язків зі світом з метою примусу до виконання нею вимог (обґрунтованих чи необґрунтованих) організаторів блокади.

В

Виключна (морська) економічна зона – це район, що знаходиться за межами територіального моря та прилягає до нього, і який підпадає під встановлений особливий правовий режим. Ширина виключної економічної зони не повинна перевищувати 200 морських миль, що відлічуються від вихідних ліній, від яких

відміряється ширина територіального моря.

Відклична грамота – документ, який повідомляє про відкликання дипломатичного представника із займаної їм посади.

Відкрите море – це частини моря, які не входять ні у виключну (морську) економічну зону, ні в територіальне море або внутрішні води якої-небудь держави, ні в архіпелажні води держави-архіпелагу.

Військові злочини – це здійснювані систематично або у широких масштабах серйозні порушення міжнародного права у період збройних конфліктів.

Вірча грамота – документ, за допомогою якого здійснюється акредитація дипломатичного представника; засвідчує показний (дипломатичний) характер місії і особи дипломатичного представника.

Водна територія (акваторія) – це води річок, озер або штучних водосховищ і водних шляхів (каналів), розташованих у межах кордонів даної держави, а також внутрішні морські води й територіальне море які омивають узбережжя цієї держави.

Г

Геноцид – це дії, які здійснюються з наміром знищити повністю або частково, яку-небудь національну, етнічну, расову чи релігійну групу як таку шляхами: вбивства членів цієї групи; заподіяння тяжкої шкоди їх здоров'ю; насильницького перешкоджання дітонародження; примусової передачі дітей; іншого створення життєвих умов, які розраховані на фізичне знищення членів цієї групи.

Д

Демілітаризована зона – частина території, по відношенню до якою певна держава або група держав прийняли зобов'язання не мати в її межах збройних сил, воєнних укріплень та споруд, ніякого або певних видів озброєння.

Делімітація – це визначення в договорі загального напрямку проходження державного кордону, що графічно зображене на доданих до договору картах.

Демаркація кордону (лат. «demarcatio» - розмежування) – це позначення лінії державного кордону на місцевості шляхом спорудження спеціальних прикордонних знаків на підставі документів про делімітацію кордонів (пірамідами, стовпами, буями, маяками тощо).

Демарш – надзвичайна дипломатична акція уряду, органу зовнішніх зносин або дипломатичного представника однієї держави щодо іншої.

Денонсація – одностороння відмова від міжнародного договору з попередженням, що зроблено в порядку і в строки, які передбачені в умовах договору

Державні кордони – це справжні або умовні лінії, які відповідають конфігурації території держави і відділяють її від території інших держав, а також від територій з міжнародним режимом (відкритого моря, повітряного простору над ним, космічного простору).

Дестинатори – це особи, які не володіють усіма елементами міжнародної правосуб'єктності, але можуть брати участь в окремих правовідносинах, урегульованих нормами міжнародного права.

Дипломатичне право – частина міжнародного права, яке складається із системи норм, зокрема і звичаєвих норм, що визначають основи представництва держав у міжнародних відносинах, закріплюють статус, організацію, а також діяльність державних органів і певного кола осіб, уповноважених від імені держави здійснювати дипломатичні функції.

Дипломатичний протокол (грец. «protokollon» («protos» – перший, а «kolla» – клеїти)) – це сукупність загальноприйнятих правил, традицій і умовностей, які дотримуються урядами, відомствами закордонних справ, дипломатичними

представництвами, офіційними особами і дипломатами, народними дипломатами при виконанні своїх функцій в міжнародному спілкуванні та державі.

Договір – міжнародна угода, укладена між державами в письмовій формі і яка регулюється міжнародним правом незалежно від того, чи така угода міститься в одному документі, у двох або декількох пов'язаних між собою документах, а також незалежно від її конкретного найменування.

Договірна ініціатива – це пропозиція однієї чи кількох держав або органу міжнародної організації укласти міжнародний договір для врегулювання певних відносин.

Е

Експансія – політика загарбання чужої території, джерел сировини тощо, економічне й політичне поневолення інших країн.

Екстрадиція – це передача обвинуваченого або засудженого однією державою іншій з метою притягнення виданої особи до кримінальної відповідальності за вчинений злочин або виконання винесеного щодо неї вироку.

З

Закордонні органи зовнішніх зносин – це органи держави, які розташовані поза її територією і наділені компетенцією у галузі зовнішньої політики.

Злочини міжнародного характеру (конвенційні злочини) – це злочини, склад яких визначений міжнародними конвенціями, які зобов'язують держав-членів увести відповідні норми до кримінального права.

І

Імплементация міжнародного договору – це фактична реалізація міжнародних зобов'язань на внутрішньодержавному рівні, а також конкретний спосіб включення норм міжнародного договору в національну правову систему.

Іноземні військові радники й інструктори – це особи, які входять до складу збройних сил іншої держави, що відповідно до міжнародних угод знаходяться в іншій державі для надання допомоги в освоєнні бойової техніки і навчанні особового складу збройних сил.

К

Казус беллі (лат. «Casus Belli») – формальний привід, який держава використовує для оголошення війни.

Капітуляція – це припинення воєнних дій на умовах, продиктованих переможцем.

Комбатанти – це особи, які входять до складу збройних сил воюючих сторін, що безпосередньо ведуть бойові дії проти супротивника зі зброєю в руках.

Компроміс – угода між державами про передачу спору, який виник або спорів, що можуть виникнути, на розгляд міжнародного арбітражу чи суду.

Конвенція – багатостороння угода для врегулювання проблем економічного, технічного, юридичного чи гуманітарного характеру.

Конкордат – міжнародна угода, однією стороною якої є Ватикан.

Консул – це посадова особа однієї держави, що знаходиться у іншій державі для захисту прав та інтересів своїх громадян і своєї держави.

Консульське право – сукупність міжнародно-правових принципів і норм, що регулюють діяльність консульських установ і членів їхнього персоналу і визначальних їхній статус, функції, права й обов'язки.

Континентальний шельф – це морське дно та надра підводних районів, що простягаються за межі територіального моря на всьому протязі природного

продовження його сухопутної території до зовнішньої межі підводної окраїни материка або на відстань 200 морських миль від вихідних ліній, від яких відліковується ширина територіального моря, коли зовнішня межа підводної окраїни материка не простягається на таку відстань

Континуїтет – це теорія у міжнародному праві, що означає безперервність держави як суб'єкта міжнародного права, її міжнародних прав та зобов'язань, попри кардинальні внутрішні зміни, такі як революції чи зміна режиму.

Кримінальна юрисдикція – це влада держави видавати норми кримінального права та забезпечувати їх застосування.

М

Міжнародна організація – це стабільна форма міжнародних відносин, що включає, в переважній більшості випадків, контрагентів принаймні з трьох держав і має узгоджені її учасниками цілі, компетенцію діяльності та власні органи, а також інші специфічні організаційні інституції.

Міжнародна територія – територія, яка не належить до державної території та території зі змішаним режимом.

Міжнародне морське право – це галузь міжнародного права, принципи та норми якої визначають статус морських просторів, у тому числі морського дна та ресурсів, а також порядок користування ними.

Міжнародне правонаступництво – перехід прав і обов'язків від одного суб'єкта міжнародного права (попередника) до іншого (правонаступника) внаслідок виникнення або припинення існування держави або зміни її території.

Міжнародні канали — це штучні протоки (гідротехнічні споруди), що з'єднують моря та океани та використовуються для міжнародного судноплавства.

Міжнародні ріки — це ріки, що протікають територією двох і більше держав і є судноплавними.

Міжнародно-правова відповідальність – зобов'язання суб'єкта міжнародного права потерпіти певні обставини негативного характеру внаслідок заподіяння шкоди іншому суб'єкту міжнародного права як у результаті вчинення міжнародного правопорушення, так і в результаті правомірної діяльності.

Міжнародно-правове визнання (визнання) – односторонній, добровільний акт держави, в якому вона прямо чи опосередковано заявляє про виникнення нового суб'єкта міжнародного права і має намір підтримувати з ним офіційні відносини.

Морський церемоніал – це вироблені практикою правила і прийоми віддання кораблями (суднами) відповідних почестей: іншим суднам, главам держав та іншим високо-посадовим особам своєї та іноземної держави при прибутті їх на корабель (судно) та в деяких інших випадках.

Морські кордони держави – це зовнішні межі її територіального моря або лінія розмежування територіальних морів суміжних або протилежних держав.

Н

Надра – частина земної кори, розташована нижче ґрунтового прошарку і дна водойм, що простирається до глибин, що технічно доступні для геологічного вивчення та освоєння.

Натуралізація – процес надання іноземцю громадянства певної країни уповноваженими на те органами за законом або за заявою.

Нейтралізована територія – статус території, відповідно до якого забороняється її використання як театру воєнних дій (базою для ведення війни).

Нейтралітет у війні – це особливий правовий статус держави, що не бере участі у війні і утримується від надання допомоги обом воюючим сторонам.

Некомбатанти (невоюючі) – особовий склад, що правомірно перебуває у

структурі збройних сил воюючої сторони, надає їй усебічну допомогу заради досягнення успіхів у бойових діях, але не бере безпосередньої участі в таких діях.

Нота – офіційне дипломатичне письмове звернення однієї держави до іншої або кількох держав.

О

Обмін нотами – різновид угоди, назва якої відображає особливий спосіб його укладання

Окупація (лат. «occupatio» – загарбання) – тимчасове захоплення території (частини території) суверенної держави збройними силами іншої держави і встановлення військової адміністрації на захопленій території без отримання суверенних прав на цю територію.

Оптація – добровільний вибір одного з двох громадянств.

Ординарні міжнародні правопорушення – недодержання умов партикулярних норм міжнародного права та порушують інтереси окремих держав і народів.

Острів – це природно утворений простір суші, оточений водою, що знаходиться вище рівня води під час приливу.

П

Парафування – це посторінкове проставляння у лівому куті документу (міжнародному договору) ініціалів відповідного органу, яке означає, що текст є остаточним.

Партикулярні міжнародні договори – договори, в яких беруть участь обмежено коло суб'єктів, які розташовані у різних регіонах планети.

Перемир'я – тимчасове або постійне припинення військових дій на умовах, погоджених воюючими сторонами.

Піратство – це будь-який неправомірний акт насильства, затримки чи грабежу, що вчиняється з особистими цілями екіпажем чи пасажирями якого-небудь приватновласницького судна чи приватновласницького літального апарату та спрямований проти будь-якого судна чи літального апарату, осіб чи майна, що знаходяться на їх борту або в місці, що знаходиться за межами юрисдикції будь-якої держави.

Плебісцит – це зміни належності державної території внаслідок всенародного голосування (референдуму), для міжнародної легітимації, як правило, під контролем представників міжнародного співтовариства. Цей спосіб ґрунтується на такому принципі міжнародного права, як право націй на самовизначення.

Повітряна територія держави – це стовп повітря над сухопутною і водною територією держави в межах її державних кордонів.

Повітряні кордони державної території – це бокові і висотні межі її повітряного простору. Боковою межею повітряного простору є вертикальна площина, що проходить по сухопутній і водній лініям державного кордону. Висотні межі державного кордону обмежуються 110-115 км.

Право міжнародних договорів – це галузь міжнародного права, принципи та норми якої визначають порядок укладення, дії та припинення міжнародних договорів, а також їх тлумачення.

Право міжнародної безпеки – це галузь міжнародного права, що являє собою систему принципів і норм, які регулюють військово-політичні відносини держав в цілях забезпечення миру і міжнародної безпеки.

Правонаступництво держав – це зміна однієї держави іншою у несенні відповідальності за міжнародні відносини якої-небудь території. Правонаступництво – це перехід певних прав і обов'язків від держави-попередниці до держави-наступниці у зв'язку зі зміною суверенітету над територією.

Прикордонні озера – озера, по яких проходить державний кордон між двома або декількома країнами.

Прикордонні ріки — ріки, що розділяють території двох і більше держав.

Прилегла зона — це частина морського простору, що прилягає до територіального моря, в якій прибережна держава може здійснювати контроль у визначених законом сферах. Вона не може поширюватися за межі 24 морських миль від вихідних ліній, від яких відміряється ширина територіального моря.

Протокол (міжнародний протокол) – додаткова міжнародна угода, що змінює або доповнює основний міжнародний договір.

Р

Ратифікація – це найбільш авторитетний акт, яким держава висловлює свою остаточну згоду з міжнародним договором, шляхом прийняття його тексту парламентом цієї держави.

Репарація – відшкодування матеріальної шкоди грошима, товарами, послугами, включаючи упущену вигоду.

Репресалії – односторонні примусові заходи, що допускаються міжнародним правом як контрзахід у разі правопорушення.

Реституція — форма матеріальної відповідальності, яка проявляється у поновленні можливого положення, яке існувало до вчинення протиправного діяння (повернення неправомірно захопленого майна, художніх цінностей, транспортних засобів і таке інше).

Ресторація – відновлення правопорушником попереднього стану та взяття ним відповідальності за всі несприятливі наслідки.

Реторсії — це заходи впливу однієї держави на іншу, що мають на меті спонукати останню припинити недружелюбні, несправедливі, дискримінаційні, але, проте, правомірні дії.

Роззброєння – комплекс заходів, спрямованих на обмеження і зменшення озброєнь держав і військових блоків.

С

Сатисфакція – це задоволення нематеріальних вимог для відшкодування шкоди, завданої перш за все честі та гідності потерпілої держави, її політичним інтересам.

Спеціальна місія – тимчасовий орган зовнішніх зносин держави, що направляється в іншу державу для виконання конкретних завдань, визначених за згодою між даними державами.

Статус-кво – становище на міжнародній арені або у відносинах держав, що існує на цей момент або існувало у певний час у минулому.

Сучасна міжурядова конференція – це тимчасовий колективний орган суверенних держав-учасниць, який створюється для досягнення узгоджених цілей.

Т

Табула Раса концепція – теорія, згідно з якою новоутворена держава не обтяжена будь-якими зобов'язаннями своєї попередниці перед іншими державами.

Територіальна претензія – домагання якої-небудь держави на яку-небудь територію з метою встановлення свого суверенітету над нею.

Територіальне море (територіальні води) – це морський пояс, розташований уздовж берега або безпосередньо за внутрішніми морськими водами, який не перевищує 12 морських миль і перебуває під повним суверенітетом прибережної держави.

Територіальний спір – це спір між державами з приводу юридичної приналежності певної території.

Територія зі змішаним режимом – це територія, на якій діють одночасно як

норми міжнародного права, так і норми національного законодавства прибережних держав.

Тероризм (лат. *terror* – «жах») – свідоме, цілеспрямоване застосування терору (насильства) шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших зазіхань на життя чи здоров'я людей, або погрози вчинення таких злочинних дій з метою досягнення злочинних політичних, релігійних або ідеологічних цілей.

Трансферт – передача населення території, яка перейшла від однієї держави до іншої, відповідно з одного громадянства до іншого.

Трибунал – це надзвичайний суд, нерідко (але не обов'язково) військовий, так чи інакше протиставлений регулярним судам загальної юрисдикції.

У

Ультиматум – категорична вимога однієї із сторін міжнародного договору чи міжнародних зносин, супроводжувана погрозами в разі відмови виконати її іншою стороною.

Умовна (квазі) територія держави – територія її дипломатичних представництв, розташованих у закордонних державах, територію торгових суден у відкритому морі, повітряних суден і космічних апаратів, що несуть прапор або знак якоїсь держави, підводні кабелі, трубопроводи, надводні споруди у відкритому морі (над шельфом).

Ф

Філіація за принципом крові – набуття громадянства при народженні, коли дитина отримує громадянство від батьків незалежно від місця народження, якщо його батьки (або один з батьків) мають громадянство даної країни.

Філіація за принципом ґрунту (землі) – набуття громадянства при народженні, коли дитина отримує громадянство держави, на території якої народилась.

Форс-мажор – надзвичайні й непередбачувані обставини, через які виконання зобов'язань однією із сторін, що уклали угоду (контракт, договір), стає повністю або частково неможливим.

Ц

Церемоніал (лат. *saerimonialis* – обрядовий, культовий, від лат. *saerimonia* – святість, шанування, культ) – офіційно-прийнятий порядок проведення церемоній (святкового офіційного акту) для того чи іншого випадку (прийому, параду тощо).

Цесія – це передача території однією державою іншій на підставі публічно-правового міжнародного договору.

Цивільне населення – це особи, які не належать до жодної категорії учасників збройного конфлікту та безпосередньо не беруть участі у військових діях.

Ш

Шаріат — це система норм, що регулює релігійне, моральне, соціальне та правове життя мусульман, основана на Корані, Сунні та хадисах пророка Мухаммеда. Шаріат охоплює всі аспекти повсякденного життя, включаючи молитви, сімейні відносини та торгівлю. Поняття шаріату часто перекладається як "правильний шлях" або "шлях до води".

Ю

Юрисдикція держави – права судових та адміністративних органів суверенної держави з розгляду і розв'язання справ відповідно до власної компетенції.

Я

Ядерна зброя – один з видів зброї масового знищення невибухового типу, що

базується на вражаючій дії радіоактивного випромінювання і має велику руйнівну силу.

ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ДЛЯ ЗАКРІПЛЕННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ І ПЕРЕВІРКИ ВИВЧЕННЯ МАТЕРІАЛУ

1. Якій теоретичній школі вивчення європейської інтеграції притаманно наступне твердження: «Ідея здійснення єдності Європи на основі принципу, який визначається як метод поділу влади в такий спосіб, щоб загальні і регіональні уряди в кожній окремій сфері були скоординованими і незалежними. Єдність Європи акумулює міжнародну правосуб'єктність держав-членів, які при цьому позбавляються суверенітету» :

- А) Федералістська концепція
- Б) Комунікаційний підхід
- В) Неофункціоналістській аналіз політичної інтеграції

2. Якій теоретичній школі вивчення європейської інтеграції притаманно наступне твердження: «Інтегроване співтовариство іменується співтовариством безпеки, в якому існує реальне впевненість у тому, що його члени не будуть вести один з одним фізичної боротьби, вишукуючи інші шляхи для вирішення своїх розбіжностей»:

- А Федералістська концепція
- Б Комунікаційний підхід
- В Неофункціоналістській аналіз політичної інтеграції

3. Якій теоретичній школі вивчення європейської інтеграції притаманно наступне твердження: «Держави, не обмежуючи свого формального суверенітету, могли б передавати спеціалізованим міжнародним організаціям свої виконавчі повноваження для реалізації специфічних цілей»:

- А Федералістська концепція
- Б Комунікаційний підхід
- В Неофункціоналістській аналіз політичної інтеграції

4. Кому належить наступне твердження: «Держави, необмежуючи свого формального суверенітету, могли б передавати спеціалізованим міжнародним організаціям свої виконавчі повноваження для реалізації специфічних цілей»:

- А) Дойч К.
- Б) Хаас Е.
- В) Мітрані Д.
- Г) Кант І.
- Г) Шуман Р.

5. Процес правової взаємодії, взаємного пристосування і зближення національних правових систем на основі міжнародних принципів, стандартів і методів правового регулювання, це:

- А) гармонізація законодавства
- Б) імплементація
- В) інтеграція
- г) глобалізація

6. Оберіть найбільш розширену класифікацію видів глобалізації:

- А) Економічна, політична, культурна
- А) Соціальна, політична, культурна
- Б) Соціальна, політична, економічна

В) Економічна, політична, законодавча

7. Про який принцип культурної міжнародної політики ідеться: «підкреслює різноманітність, а не однорідність, та визнає легітимність різних способів життя та поглядів»:

- А) культурна демократія
- Б) плюралізм культур
- В) гендерна рівність
- Г) заборона дискримінації

8. Про який принцип міжнародної культурної політики ідеться: культура створюється суспільством і тому належить всьому суспільству; створення культури і користування її благами не повинні бути привілеєм еліти»:

- а) культурна демократія
- Б) плюралізм культур
- В) гендерна рівність
- Г) культурний вимір розвитку людства

9. Цей термін вживається для позначення будь-якого фактичного або правового положення, яке існує на даний час або існувало в минулому:

- А) статус-кво
- Б) реституція
- В) сатисфакція
- Г) ресторація
- Д) казус беллі

10. Основними суб'єктами міжнародного приватного права є:

- А) фізичні та юридичні особи різної державної належності
- Б) суверени, держави і міжнародні організації
- В) уряди країн, парламенти країн, квазі-держави

11. Об'єднання декількох інститутів галузі міжнародного права, це:

- а) міжнародно-правові норми, що регулюють відносини між суб'єктами міжнародного права в одній будь-якої широкої області їх міжнародного співробітництва
- б) підгалузь міжнародного права
- в) інститут міжнародного права
- г) галузь міжнародного права

12. Матеріальні та нематеріальні блага, з приводу яких виникають міждержавні відносини, це:

- А) об'єкт міжнародного права
- Б) предмет міжнародного права
- В) зміст міжнародно-правових відносин

13. Не є галуззю міжнародного публічного права:

- А) право міжнародних договорів
- Б) міжнародне трудове право
- В) міжнародне морське право
- Г) міжнародне екологічне право

14. Не є галуззю міжнародного публічного права:

- А) міжнародне економічне право

- Б) міжнародне гуманітарне право
- В) міжнародне консульське право
- Г) міжнародне сімейне право

15. Обов'язкове правило поведінки суб'єктів міжнародного права, встановлене самими суб'єктами міжнародного права і виконується ними добровільно або за допомогою примусу, це:

- А) галузь міжнародного права
- Б) норма міжнародного права
- В) інститут міжнародного права
- Г) принцип міжнародного права

16. Норми міжнародного права, що поширюються на обмежене коло учасників, в більшості випадків містяться в двосторонніх договорах, це:

- А) універсальні норми
- б) диспозитивні норми
- в) імперативні норми
- г) партикулярні норми

17. Норми міжнародного права, в залежності від джерела виникнення:

- А) звичайні, договірні
- Б) договірні, нормативні, прецедентні
- В) імперативні, диспозитивні
- Г) партикулярні, регіональні, універсальні

18. Норми міжнародного права, за сферою дії поділяються на:

- А) звичайні, договірні
- Б) договірні, нормативні, прецедентні
- В) імперативні, диспозитивні
- Г) партикулярні, регіональні, універсальні

19. Не є джерелами міжнародного права:

- А) міжнародно-правові звичаї
- Б) міжнародно-правові договори
- В) міжнародно-правові норми

20. Керівні правила поведінки суб'єктів, що виникають як результат суспільної практики; юридично закріплені початки міжнародного публічного права, це:

- А) норми міжнародного публічного права
- Б) інститути міжнародного публічного права
- В) принципи міжнародного публічного права

21. Фактична реалізація міжнародних зобов'язань на внутрішньодержавному рівні, а також конкретний спосіб включення норм міжнародного договору в національну правову систему, це:

- А) імплементація
- Б) інтеграція
- г) глобалізація
- Д) гармонізація

22. Одностороння відмова від міжнародного договору з попередженням, що зроблено в порядку і в строки, які передбачені в умовах договору, це

- А) демаркація

- Б) денонсація
- В) капітуляція
- Г) делімітація

23. Оберіть твердження; «Державоподібні утворення...»:

- А) є вторинними суб'єктами міжнародного права
- Б) є похідними суб'єктами міжнародного права від самостійних держав
- В) є первинними суб'єктами міжнародного права, що борються за незалежність
- Г) не є суб'єктами міжнародного права

24. Що не є обов'язковою ознакою держави, як суб'єкта міжнародного права:

- А) державна територія
- Б) національне право
- В) населення (народ)
- Г) державна влада
- Д) державна валюта

25. Створене на основі міжнародного договору для здійснення цілей, передбачених установчим (статутним) документом, об'єднання держав, що володіє міжнародною правосуб'єктністю, має постійні органи, це:

- А) міжнародна організація;
- Б) суб'єкт зовнішньоекономічної діяльності
- В) федерація
- Г) конфедерація

26. Акт, яким держава висловлює свою остаточну згоду з міжнародним договором, шляхом прийняття його тексту парламентом цієї держави:

- А) ратифікація
- Б) імплементація
- В) міжнародний протокол
- Г) церемоніал

27. Принцип незастосування сили або погрози силою вперше був ухвалений у:

- А) Статуті ООН 1945 р.
- Б) Загальній декларації прав людини 1948 р.
- В) Заключному акті Ради з безпеки і співробітництва в Європі 1975 р.
- Г) Європейській конвенції про захист прав людини і основних свобод 1950 р.

28. Зобов'язання сприяти дружнім відносинам і співпраці між державами та негайно покласти край колоніалізму, виявляючи належну повагу до вільно вираженої волі зацікавлених народів випливає з принципу:

- А) рівності та самовизначення народів
- Б) мирного вирішення міжнародних спорів
- В) незастосування сили або погрози силою

29. Верховенство держави на своїй території і незалежність та рівноправність у міжнародних відносинах, це:

- А) суверенітет держави
- Б) верховенство права
- В) принцип пріоритету міжнародного права над національним
- Г) правосуб'єктність держави

30. Принцип невтручання у внутрішні справи означає, що:

- А) кожна держава має право самостійно та незалежно від інших держав вирішувати справи, які належать до її внутрішньої компетенції
- Б) кожна держава має утримуватися від будь-яких дій проти територіальної цілісності, політичної незалежності чи єдності будь-якої держави
- В) кожна держава має право змінювати свої кордони лише за взаємною, добровільною згодою інших держав
- Г) кожна держава має право змінювати свої кордони за власною ініціативою, без згоди інших держав

31. Що не вважається нейтралітетом:

- А) зобов'язання не втручатись у внутрішні справи іншої країни
- Б) зобов'язання не брати участі у війні між іншими країнами
- В) зобов'язання не брати участі у збройному конфлікті, що виник між іншими державами
- Г) зобов'язання не вступати до військових блоків у мирний час

32. Односторонній, добровільний акт держави, в якому вона прямо чи опосередковано заявляє про виникнення нового суб'єкта міжнародного права і має намір підтримувати з ним офіційні відносини, це:

- А) денонсація
- Б) визнання
- В) правонаступництво

33. Знайдіть помилку у твердженні: «Визнання, яке вже було надане»...

- А) не може відкликатися
- Б) може здійснюватися лише державним компетентним органом
- В) якщо обставини змінилися докорінно, відкликання визнання є автоматичним
- Г) може бути відкликано за волевиявленням суб'єкта, який його здійснив у будь-якому порядку, без врахування підстав

34. Якого типу міжнародно-правового визнання не існує?

- А) попереднього
- Б) зумовленого
- В) колективного
- Г) компромісного

35. Офіційне, але не повне міжнародно-правове визнання, має визначення:

- А) de jure
- Б) ad hoc
- В) de facto
- Г) tabula rasa

36. Офіційний контакт із невизнаною державою з метою розв'язання певної проблеми між двома державами

- А) de jure
- Б) ad hoc
- В) de facto
- Г) casus belli
- Д) status quo

37. Повне, остаточне визнання, що передбачає встановлення між суб'єктами міжнародного права міжнародних відносин у повному обсязі і у всіх галузях

міжнародного спілкування, це:

- A) de jure
- Б) ad hoc
- В) de facto
- Г) tabula rasa

38. Особи, які не володіють усіма елементами міжнародної правосуб'єктності, але можуть брати участь в окремих правовідносинах, урегульованих нормами міжнародного права, це:

- A) правонаступники
- Б) дестинатори
- В) закордонні органи зовнішніх зносин

39. Casus Belli – це:

- A) міжнародно-правове визнання суб'єкта міжнародного права
- Б) офіційний контакт із невизнаною державою
- В) формальний привід, який держава використовує для оголошення війни

40. Багатостороння угода для врегулювання проблем економічного, технічного, юридичного чи гуманітарного характеру, це

- A) Конвенція
- Б) Компроміс
- В) Дипломатичний протокол

41. Перехід прав і обов'язків від одного суб'єкта міжнародного права до іншого внаслідок виникнення або припинення існування держави або зміни її території, це:

- A) правонаступництво
- Б) посередництво
- В) окупація
- Г) договірна капітуляція

42. Теорія у міжнародному праві, що означає безперервність держави як суб'єкта міжнародного права, її міжнародних прав та зобов'язань, попри кардинальні внутрішні зміни, такі як революції чи зміна режиму, це:

- A) континуїтет
- Б) конклав
- В) конститутивна теорія
- Г) декларативна теорія
- Д) анклав

43. Як називають принцип, при якому нова держава не зв'язана міжнародними зобов'язаннями держави-попередниці:

- A) de jure
- Б) ad hoc
- В) de facto
- Г) tabula rasa
- Д) casus belli

44. До міжнародні території не відноситься:

- A) космічний простір
- Б) Місяць та інші небесні тіла
- В) континентальний шельф

Г) Виключна (морська) економічна зона

45. Особливий, встановлений договором правовий режим визначеної території, просторової сфери та космічного тіла, згідно з яким там забороняються виробництво, випробування, розміщення, зберігання ядерної зброї, розміщення обладнання та установок для його обслуговування, створення військових баз для доставки та розміщення на них ядерної зброї та його носіїв, це:

- А) демілітаризована територія
- Б) нейтральна зона
- В) без'ядерна зона
- г) нейтралізована територія

46. «Цесія» в міжнародному праві– це:

- А) захоплення однією державою території іншої держави
- Б) зміни належності державної території внаслідок всенародного голосування
- В) добровільний обмін територіями між державами

46. Спільне володіння двох і більше держав визначеною територією, на яку поширюється їхній суверенітет, це:

- А) Ад'юдикація
- Б) Кондомініум
- В) Анексія
- Г) Плебісцит

48. Зміни належності державної території внаслідок всенародного голосування, це:

- А) цесія
- Б) ад'юдикація
- В) плебісцит

49. Частина території однієї держави, оточена зі всіх боків сухопутною територією іншої держави і яка не має морського берега, це:

- А) Анклав
- Б) Кондомініум
- В) Архіпелаг

50. Проведення лінії державного кордону на місцевості з позначенням його спеціальними прикордонними знаками згідно з договорами про делімітацію кордонів і доданими до них картами та описами, це:

- А) денонсація
- Б) демаркація
- В) демарш
- Г) делімітація

51. Виняткова (морська) економічна зона, це:

- А) район, що знаходиться за межами територіального моря і прилягає до нього
- Б) морське дно і надра підводних районів, що простягаються за межі його територіального моря уздовж природного продовження сухопутної території до зовнішньої межі підводної окраїни материка не далі 350 морських миль від вихідних ліній, від яких відміряється ширина територіального моря
- В) моря, які не входять ні у виключну (морську) економічну зону, ні в територіальне море або внутрішні води якої-небудь держави

52. Політика загарбання чужої території, джерел сировини тощо, економічне й політичне поневолення інших країн:

- А) Казус Беллі (Casus Belli)
- Б) Експансія
- В) Екстрадиція

53. Політика расової дискримінації та сегрегації, що передбачає позбавлення або істотне обмеження політичних, соціально-економічних і громадянських прав якоїсь групи населення аж до її територіальної ізоляції та геноциду, це:

- А) Експансія
- Б) Апартеїд
- В) Анексія
- В) Плебісцит

54. Міжнародна угода, однією стороною якої є Ватикан, це:

- А) Конвенція
- Б) Конкордат
- В) Континуїтет

55. Акт міжнародного права, за допомогою якого держава, через свої компетентні органи, наділені повноваженнями укладати договори, виражає свою згоду взяти на себе зобов'язання в міжнародному плані на підставі відповідного договору:

- А) Демарш
- Б) Ратифікація
- В) Денонсація

56. Яка міжнародна організація припинила існування:

- А) СНД
- Б) Ліга Націй
- В) Організація з безпеки і співробітництва в Європі
- Г) Рада Європи

57. Не відноситься до існуючих регіональних міжнародних організацій:

- А) ООН
- Б) Рада Європи
- В) Європейський Союз
- Г) Ліга арабських держав

58. Не існує такої регіональної міжнародної організації:

- А) Європейський Союз
- Б) Рада Європи
- Г) Європейська Рада
- Д) Організація з безпеки і співробітництва в Європі

59. ООН, це:

- А) регіональна міжнародна організація
- Б) універсальна міжнародна організація
- В) тимчасовий колективний орган міжнародного співробітництва
- Г) конфедеративна форма територіального устрою, яка має ознаки державоподібного утворення

60. Захист та збереження прав та основних свобод людини, це основна сфера

діяльності:

- А) Європейського Союзу
- Б) Ради Європи
- В) Європейської Ради
- Г) ООН
- Д) Організації з безпеки і співробітництва в Європі

61. Основним механізмом реалізації контролю Ради Європи над захистом прав людини у державах-членах є:

- А) Європейський суд з прав людини
- Б) Міжнародний суд
- В) Міжнародний трибунал

62. Захист материнства і дитинства відноситься до:

- А) першого покоління захисту прав людини
- Б) другого покоління прав людини
- В) третього покоління прав людини
- Г) четвертого покоління прав людини

63. Евтаназія, це право людини, що відноситься до:

- А) першого покоління захисту прав людини
- Б) другого покоління прав людини
- В) третього покоління прав людини
- Г) четвертого покоління прав людини

64. Поводження, що умисно, образливо принижують гідність людини, спричиняючи страждання, відчуття страху та неповноцінності, що виникають у людини, призводять до зламу її фізичної та моральної стійкості, це:

- А) Нелюдське поведження
- Б) Поводження, що принижує гідність
- В) Каткування

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЕКЗАМЕНУ

1. Теоретичні школи вивчення європейської інтеграції.
2. Федералістська концепція євроінтеграції (Західноєвропейський федералізм).
3. Комунікаційний підхід вивчення європейської інтеграції.
4. Неофункціоналістський аналіз політичної інтеграції.
5. «Батьки» європейської інтеграції.
6. Визначення поняття «інтеграція» та її види.
7. Місце правової інтеграції у процесі євроінтеграції.
4. Глобальні проблеми сучасності.
5. Поняття глобалізації.
6. Причини формування глобалізаційних процесів у світі і Європі.
7. Ознаки глобалізації. Види глобалізації.
8. «Плюси» і «мінуси» глобалізації.
9. Поняття міжнародного права.
10. Предмет міжнародного права.
11. Міжнародне право як особлива правова система.
12. Міжнародне публічне право і міжнародне приватне право.

13. Об'єкт та функції міжнародного права.
14. Загальна характеристика норм міжнародного права.
15. Класифікація норм міжнародного права.
16. Поняття та особливості принципів міжнародного права.
17. Характерні риси і зміст основних принципів міжнародного права.
18. Джерела міжнародного права.
19. Кодифікація норм міжнародного права.
20. Реалізація (застосування) норм міжнародного права.
21. Поняття суб'єкта міжнародного права.
22. Держави як основні суб'єкти міжнародного права.
23. Постійно-нейтральна держава.
24. Особливості правосуб'єктності державоподібних утворень.
25. Міжнародна правосуб'єктність націй і народів, які борються за незалежність.
26. Особливості правосуб'єктності міжнародних організацій.
27. Правосуб'єктність індивідів і транснаціональних компаній.
28. Характеристика терміну «правонаступництво».
29. Поняття міжнародно-правового визнання.
30. Форми міжнародно-правового визнання.
31. Види міжнародно-правового визнання.
32. Поняття і види міжнародного правонаступництва.
33. Політична легітимність і суверенітет.
34. Відмінність між визнанням і правонаступництвом.
35. Визначення поняття «суверенітет» і його зв'язок з територією держави.
36. Склад державної території (Сухопутна територія. Внутрішні води. Територіальне море. Повітряний простір над сушею та водами держави. Надра).
37. Поняття території в міжнародному праві.
38. Державна територія, державні кордони.
39. Зміна державної території.
40. Міжнародно-правовий режим Арктики.
41. Міжнародно-правовий режим Антарктики.
42. Міжнародно-правовий режим рік і озер.
43. Територіальні спори і претензії.
44. Система права міжнародних договорів.
45. Укладання та згода на обов'язковість міжнародного договору.
46. Форма і структура міжнародного договору.
47. Недійсність міжнародного договору.
48. Застосування та забезпечення виконання міжнародного договору.
49. Тлумачення міжнародних договорів.
50. Припинення та призупинення дії міжнародних договорів.
51. Міжнародні організації як суб'єкти міжнародного права.
52. Міжнародні конференції.
53. Особливості юридичної природи міжнародних організацій.
54. Зміст і характер правосуб'єктності міжнародних організацій.
55. Правові засади членства в міжнародних організаціях.
56. ООН як провідна міжнародна організація в світі. Спеціалізовані установи ООН.
57. Регіональні міждержавні організації.
58. Поняття та види міжнародно-правової відповідальності.
59. Міжнародні правопорушення.
60. Політична відповідальність як різновид міжнародно-правової відповідальності.
61. Міжнародні санкції.
62. Матеріальна відповідальність у міжнародному праві.
63. Міжнародні злочини.

64. Тероризм та засоби протидії йому.
65. Поняття права міжнародної безпеки. Міжнародні безпекові організації.
66. Колективна безпека та миротворчість.
67. Суб'єкти і механізми забезпечення міжнародної безпеки.
68. Основні принципи міжнародної безпеки.
69. Роззброєння та контроль над озброєннями.
70. Сучасні виклики міжнародній безпеці (Тероризм та екстремізм. Гібридні війни. Кіберзагрози.)
71. Поняття міжнародного конфлікту.
72. Види міжнародних конфліктів.
73. Становлення в міжнародному праві зобов'язання мирного вирішення міжнародних спорів.
74. Поняття про міжнародний спір.
75. Мирні засоби вирішення міжнародного спору.
76. Дипломатичні засоби вирішення міжнародних спорів і конфліктів.
77. Правові засоби вирішення міжнародних спорів.
78. Правила про встановлення та підтримання дипломатичних, консульських, економічних та інших відносин.
79. Вступ до права зовнішніх зносин. Основні напрями зовнішніх зносин.
80. Джерела зовнішніх зносин
81. Органи зовнішніх зносин.
82. Загальні положення дипломатичного права. Дипломатичний протокол і церемоніал. Дипломатичні привілеї та імунітети.
83. Консульське право: поняття, зміст та принципи.
84. Права людини, їх класифікація. Розвиток міжнародного захисту прав людини.
85. Поняття, функції та принципи міжнародного захисту прав людини та основних свобод Міжнародні договори у сфері захисту прав людини.
86. Міжнародні механізми захисту прав людини (Універсальні та регіональні).
87. Міжнародний захист прав людини в умовах збройних конфліктів.
88. Розвиток концепції прав людини в ХХ столітті.
89. Європейський Суд з прав людини.
90. Роль міжнародного права у регулюванні правового становища населення.
91. Міжнародно-правове регулювання питань громадянства. Множинне громадянство.
92. Міжнародно-правове регулювання статусу іноземців і осіб без громадянства
93. Міжнародно-правове регулювання статусу біженців, переміщених осіб та вимушених переселенців.
94. Політичний притулок, його види та умови надання.
95. Значення міжнародного права у період збройних конфліктів.
96. Міжнародний комітет Червоного Хреста.
97. Війна та військова окупація.
98. Правовий статус військових та цивільного населення під час збройних конфліктів.
99. Міжнародно-правова регламентація закінчення військових дій і стану війни (воєнного стану).
100. Поняття міжнародної боротьби із злочинністю.
101. Злочини за загальним міжнародним правом.
102. Підстави та принципи міжнародного (міждержавного) співробітництва. Співробітництво держав на рівні двосторонніх угод, яке здійснюють відомства правоохоронних структур.
103. Міжнародні карні суди. Міжнародний трибунал.
104. Боротьба із кіднепінгом: основні поняття.
105. Екстрадиція: сутність і підстави.
106. Міжнародне морське право та його джерела.

107. Правовий режим внутрішніх морських вод.
108. Територіальне море.
109. Прилегла зона. Відкрите море та виключна (морська) економічна зона.
110. Поняття континентального шельфу.
111. Міжнародний район морського дна.
112. Міжнародні протоки та канали.
113. Поняття, предмет і джерела міжнародного повітряного права. Принципи міжнародного повітряного права.
114. Поняття і види міжнародних повітряних сполучень.
115. Правове регулювання міжнародних польотів над і в межах державної території.
116. Правове регулювання польотів поза межами державної території.
117. Комерційні права («свободи повітря») при міжнародних повітряних перевезеннях (свобода повітря).
118. Правовий режим повітряного простору.
119. Міжнародне космічне право, його принципи і джерела. Міжнародні договори у сфері космічного права.
120. Космічний простір і небесні тіла.
121. Правовий режим космічних об'єктів.
122. Правовий статус космонавтів.
123. Міжнародно-правова відповідальність у зв'язку з діяльністю в космічному просторі.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

Законодавчі акти України:

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. 1996. №30. Ст. 141 (із змін).
2. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.2011 р. № 3671-VI // Відомості Верховної Ради України. 2012. № 16. Ст. 146.
3. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV // Відомості Верховної Ради України. 2006. № 30. Ст. 260 (із змін. та допов.)
4. Про міжнародні договори України: Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. 2004. № 50. Ст. 540.
5. Про правонаступництво України Закон України від 12 вересня 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1991. № 46. Ст. 617.
6. Про державний кордон України: Закон України від 4 листопада 1991 р. // Відомості Верховної Ради України. 1992. № 2. Ст. 5.
7. Про дипломатичну службу: Закон України // Відомості Верховної Ради України. 2002 р. № 5. Ст. 29.

Навчальна література:

8. Антонович М.М. Міжнародне право: Навчальний посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Юрінком Інтер. 2021. 384с.
9. Білоцький С.Д., Буроменський М.В., Буткевич О.В., Гнатовський М. М. Міжнародне публічне право: підручник. У 2т. / за ред. В. В. Мицика. Т. 2. Основні галузі. 2-ге вид., змінене. Харків: Право, 2020. 624 с.
10. Войціховський А.В. Міжнародне право: підручник / А.В. Войціховський; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.
11. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посіб. для підгот. до зовн. незалеж. оцінювання / Т.Л. Сироїд, Л.О. Фоміна; за заг. ред. Т.Л. Сироїд. 6-те вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2024. 502 с.

12. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник / кол. авторів; за ред. О.Б. Онишко. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.

13. Міжнародне публічне право: основи теорії: навч.-метод. посіб / Х.Н. Бехруз, С.С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса: Юридика, 2023. 252 с.

14. Міжнародне право (у схемах і таблицях): навч. посібник. Електр. навч. вид. Хмельницький: Видавництво НАДПСУ, 2023. 138 с.

15. Основи права Європейського Союзу: підручник / [Л.І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.В. Вихрист та ін.]; за заг. ред. Т. Л. Сироїд; Харків. Нац. ун-т імені В.Н. Каразіна. Вид. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: Право, 2020. 590с.

16. Перова Л. В. Міжнародне право [Електронний ресурс]: опорний конспект лекцій для студентів першого (бакалаврського) рівня спец. 081 Право. Одеса: ОІ МАУП, 2022. 289 с.

17. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Міжнародне право прав людини: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2023. 564 с

18. Харитонов Р.Ф., Чайковський Ю.В. Право міжнародної безпеки: навч.-метод. посібник / Р.Ф. Харитонов, Ю. В. Чайковський Одеса: 2022. 28 с.

Міжнародно-правові акти:

19. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_222#Text

20. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18 квітня 1961 року. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_048

21. Віденська конвенція про охорону озонового шару від 22 березня 1985 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_088#Text

22. Віденська Конвенція про право договорів між державами і міжнародними організаціями або між міжнародними організаціями від 21 березня 1986 року.

URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_a04

23. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23 травня 1969 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text

24. Віденська конвенція про представництво держав у їх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру від 14 березня 1975 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_254#top

25. Договір про Антарктику від 1 грудня 1959 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_224#Text

26. Договір про принципи діяльності держав з дослідження і використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 27 січня 1967 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_480#Text

27. Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text

28. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом (ETS № 90) від 27 січня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text

29. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036#Text

30. Європейська конвенція про видачу правопорушників від 13 грудня 1957 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_033#Text115

31. Європейська конвенція про передачу засуджених осіб від 21 березня 1983 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_025#Text

32. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text

33. Загальна декларація прав людини : прийнята і проголошена резолюцією 217

А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. Офіц. вісн. України. 2008. № 93. Ст. 3103

34. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. URL: http://reforms.in.ua/Content/Download/tasks-performance-status/AA_impl_report_02_2015_GOEI.pdf

35. Конвенція Організації Об'єднаних Націй про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок від 18 грудня 1979 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_207#Text

36. Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден від 16 грудня 1970 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_167#Text

37. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини) від 4 листопада 1950 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

37. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12 серпня 1949 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154#Text

39. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення від 21 квітня 1992 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_065#Text

40. Конвенція про міжнародну відповідальність за шкоду, завдану космічними об'єктами від 29 березня 1972 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_126#Text

41. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію від 7 грудня 1944 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_038#Text

42. Конвенція про незастосування строку давності до воєнних злочинів і злочинів проти людства від 26 листопада 1968 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text

43. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text

44. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання від 10 грудня 1984 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_085#Text

45. Міжнародна конвенція про ліквідацію всіх форм расової дискримінації від 21 грудня 1965 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105#Text

46. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: прийнятий резолюцією 2200 А (XXI) Генеральної Асамблеї ООН від 16 грудня 1966 року. URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_043

47. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042#Text

48. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022р. № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>

49. Статут Міжнародної організації кримінальної поліції – ІНТЕРПОЛ від 13 червня 1956 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142#Text

50. Статут Організацій Об'єднаних Націй 1945 року. URL: https://unic.un.org/aroundworld/unics/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf

51. Хартія про особливе партнерство між Україною та Організацією Північно-Атлантичного договору від 9 липня 1997 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_002#Text

52. Conference on Security and Co-operation in Europe. Final Act, 1975. URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/5/c/39501.pdf>

53. Convention on long-range transboundary air pollution, 1979. URL: https://treaties.un.org/doc/Treaties/1979/11/19791113%2004-16%20PM/Ch_XXVII_01p.pdf

54. Statute of the International Court of Justice. URL: <https://www.icj-cij.org/en/Statute>

Допоміжна література:

55. Власенко В.В. Вплив процесів глобалізації на правові системи сучасності // Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції № 1. 2022. С. 9-13.

56. Кібець Д.В., Головатенко М.Ю., Класифікація міжнародних організацій та їх роль в сучасному світі // Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/06/104.pdf>

57. Кузьменко О.Ю., Панасевич Л.А., Новосад І.В., Взаємодія між міжнародним приватним правом та публічним міжнародним правом: питання конфлікту, норм та їх регулювання // Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство». URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2023/11/27.pdf>

58. Мельник О. Війна та збройні конфлікти сучасності // International scientific journal «Grail of Science». №32. 2023. С.110-112.

59. Міжнародне морське право: навч.-метод. посіб. для здобувачів вищої освіти галузі першого (бакалаврського) рівня галузі знань 29 «Міжнародні відносини» за спеціальністю 293 «Міжнародне право» [Електронне видання] / [уклад.: Т.В. Аверочкіна, Ю.В. Сергєєв]; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». – Одеса: Фенікс, 2024. – 162 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f3b15691-e01c-4118-aa90-376910f9c3b1/content>

60. Паращук Ю.-І.Л. Український Червоний Хрест як основа інтеграції у світову систему міжнародного гуманітарного права / Публічне управління: проведення реформи в Україні: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої тижню права. (Луцьк, 8 грудня 2023 р.) / Донецький національний технічний університет; [редкол.: С.В. Подкопаєв та ін.]. – Луцьк, 2023. С. 20-24.

61. Попов В.М., Богатов О.І. Міжнародне космічне право і милітаризація космосу // Право і суспільство. № 3. 2020. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2020/3_2020/37.pdf

62. Саченко А.П. Практика Європейського суду з прав людини. Кримінальний аспект. Видавничий дім «Дакор». 2021. 208с.

63. Тронько О.О. Сучасність міжнародної безпеки в контексті глобалізації. Український досвід останнього десятиріччя // Юридичний науковий електронний журнал. № 4. 2024. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2024/173.pdf

64. Шеренговський Д. В., Поняття та сутність міжнародного конфлікту в науці про міжнародні відносини // <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/92407c40-e3ab-4767-81cb-9472c3826534/content>

65. Шманатов М. Окупація: значення, суперечності та виміри поняття // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, серія «Питання політології», 2023, випуск 44. С. 26-40.

Міжнародне право [Текст]: методичні вказівки до виконання самостійної роботи для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освітньо-професійної програми «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 Міжнародні відносини спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини денної та заочної форм навчання / уклад. Н.Ю.Щербюк. – Луцьк: Луцький НТУ, 2024. – 38 с.

Комп'ютерний набір
Редактор

Н.Ю. Щербюк
Н.Ю. Щербюк

Підп. до друку «__» _____ 2024 р. Формат 60x84/16. Папір офс.
Гарн. Таймс. Ум. друк. арк. 2,2.
Тираж 50 прим.

Відділ іміджу та промоції
Луцького національного технічного університету
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – ВІП ЛНТУ